

Pravda

Základní chyba tradičního (původně řeckého) chápání „pravdy“ spočívá v tom, že pravda je podřízena tomu, co „jest“, tedy jsoucímu, jsoucnům; to, co „jest“, je normou a posledním kritériem pravdy. Pak ovšem zůstává nutně nevyjasněn „ontologický status“ pravdy samé, a v důsledku toho vlastně nemá smysl otázka, do jaké míry se mění samo jsoucí (věc, její situovanost a situace „poznávajícího“), když je poznána (lépe nebo hůře). Říká-li Patočka, že situace se mění, je-li reflektována (např. Platón a Evropa, a jinde), je tím zásadně zproblematizováno ono tradiční pojetí: otázka pravdivosti a pravdy se neklade jenom ve vztahu k poznávanému jsoucímu, ale má svou neméně závažnou platnost ve vztahu k poznání tohoto jsoucího, jímž se nutně nějak mění také ono poznávané jsoucí samo (přinejmenším ve svém „smyslu“, ale to znamená právě ve svém „bytostném určení“). Pravda resp. pravdivost pak není záležitostí soudu, výroku, poznatku, pojetí, teorie atd. jakožto jejich implicitní vlastnost, nýbrž daleko spíše jako jeho norma a kritérium, které eo ipso každému subjektivnímu i subjektivnímu přístupu k nějakému jsoucímu předchází. Takto pochopená pravda je pak nutně normou a kritériem každého subjektivního (a proti i každého subjektivního) přístupu ke skutečným a ke světu, tedy také všech akcí a aktivit kteréhokoli subjektu nejen těch nejvyšších, ale všech úrovní. Pravda se tak ukazuje resp. vyjevuje jako norma na celou skutečnost, nad celým světem; a toto „nad“ musíme navíc zbavit onoho starého zatížení prostorovostí; tato „pravda“, přesněji Pravda předchází veškerým aktivitám a tím i všemu jsoucímu nikoli jako nějaký vyšší svět „nahore“, nýbrž jako ‚skutečnost‘, která žádným jsoucnem není, ale která se děje, která se stává, která přichází – a to z budoucnosti.

(Písek, 041230-1.)